

Драгутин Димчевски, *Крвава граница*, СУБНОР, Врање, 2022, 233 стр.

Две деценије након окончања агресије НАТО-а на Савезну Републику Југославију, пред читаоцима су се наша сећања потпуковника Драгутина Димчевског, за време рата заменика команданта 53. граничног батаљона Војске Југославије. Припадници ове јединице су се налазили на првој линији одбране државне границе од напада припадника терористичке тзв. Ослободилачке војске Косова, потпомогнуте снагама НАТО-а. Линија државне границе са центром на караули Кошаре постала је један од симбола херојске одбране од напада агресора. Након вишедневне припреме, на Велики петак, 9. априла 1999. године, започео је копнени напад са територије Албаније који је имао за циљ продор терориста у унутрашњост територије Косова и Метохије. У првим сатима копненог напада, на правцу карауле Кошаре дошло је до рањавања команданта 53. граничног батаљона, након чега је Драгутин Димчевски, тада у чину мајора, преузео команду над јединицом. Уследили су судбоносни дани и догађаји који су одредили даљи ток копнене агресије терориста тзв. ОВК и снага НАТО-а. Ти дани и херојство војника и старешина 53. граничног батаљона описани су на страницама сећања на Крваву границу, како је аутор

назвао одсек који је бранила јединица којом је командовао.

У првом делу својих сећања, под насловом *Опште о граничној јединици и државној граници*, аутор нас упознаје са организацијом одбране 69,9 километара дела државне границе према Албанији, који је био у одсеку одговорности 53. граничног батаљона. Протезао се десно од тромеђе Србије, Црне Горе и Албаније на планини Богићевица, гранични камен Б-28/4, на надморској висини од 2.093 метра, преко највишег врха на планини Ђеравица, на надморској висини од 2.565 метра, Јуничких планина, превоја Ђафа-Морина, Ђафа Прушит и до врха Паштрика, гранични камен Д-5, на надморској висини од 1.989 метара. Овај део границе је у тактичком и безбедносном смислу најтежи, а по климатским, просторним и временским условима најсуровији. Увек је био нестабилан и обележен местима на којима су своје животе положили војници – граничари и њихове старешине. Матична касарна 53. граничног батаљона налазила се у Ђаковици, а по формацији је имао: команду батаљона, одељење везе, две граничне чете, чету за интервенцију (ЧЗИ) и позадински вод. Батаљон је државну границу обезбеђивао са девет стално по-

седнутих караула и са четири летње карауле које су се налазиле на великим надморским висинама; поседале су се војницима у рано пролеће, а повлачење је било у касну јесен. Прва гранична чета обезбеђивала је границу на караулама Кошњар, „Генерал Павле Илић”, Кошаре, Морина и три летње карауле – „Бошко Жиловић”, Ђеравица и „Маја Чобан” (поседала је ЧЗИ), док је Друга гранична чета била распоређена на караулама „Митар Војиновић”, Дева, „Ћафа Прушит”, Годен, „Дејан Радановић” и на летњој караули Ликен. Пред почетак НАТО агресије батаљон је имао 820 војника и 70 старешина (14 официра и 56 подофицира). Војници су били распоређени у одељењу везе – 25 војника, чети за интервенцију – 44 војника, позадинском воду – 37 војника, првој граничној чети – 326 војника и другој граничној чети – 388 војника. Војници граничари пролазили су врхунску обуку, након чега су проводили 10 до 15 дана у граничним јединицама, а затим је следило упознавање терена и рад на њему.

Дешавањима на граници са Албанијом која су претходила НАТО агресији аутор је посветио други део сећања под називом *Борбена дејства 53. граничног батаљона 1998. године*. Слом државних институција у Албанији имао је за последицу прелазак огромне количине наоружања, муниције и минско-експлозивних средстава

у руке различитих криминално-терористичких група. У исто време, албанска војска је престала да обезбеђује границу, а њене карауле су постале терористичке базе, одакле су се терористи у групама пребацивали на простор Косова и Метохије. У периоду од априла 1998. године до почетка НАТО агресије, на одсеку који је обезбеђивао 53. гранични батаљон забележено је више од 130 граничних инцидената. Они су представљали акте агресије на СР Југославију, а сваки су регистровали међународни посматрачи који су били стационирани на Косову и Метохији. Терористички напади су ескалирали током маја 1998. године, када су сви прилазни путеви према караулама Морина и Кошаре били блокирани. Одсечене карауле су се снабдевале линијски из правца карауле „Митар Војиновић”, што је било ризично по граничаре. Захваљујући ангажовању специјалних јединица наше војске, снаге тзв. ОВК су биле разбијене, а карауле одблокиране. Први тежи гранични инцидент одиграо се 16. априла 1998. године, код летње карауле „Маја Чобан”, када је у заседу граничара упала већа група терориста који су после тешке борбе били разбијени. Након тога, команда Војске Југославије предузела је мере ради подизања борбене готовости јединица: формирано је истурено командно место Приштинског корпуса у касарни „Девет Југовића” у Ћа-

ковици, на чијем челу се налазио генерал Владимир Лазаревић; гранични батаљон је са редовног прешао на појачано обезбеђење државне границе; повећан је број људи у органима обезбеђења; организовано је дубинско обезбеђење јединицама из 549. моторизоване бригаде из Призрена и 125. моторизоване бригаде из Косовске Митровице; проширен је гранични појас са 100 метара на 2 километра (14. марта 1999. године појас ће бити проширен на 5 километара), вршена је попуна граничних чета преко 100% у људству; формиране су интервентне снаге у дубини наше територије (ангажоване специјалне јединице); исељавани су граничари са караула (50% људства на терену, 50% у караулама); на терену се обављало инжињеријско уређење нових заклона у највиши степен (маскирање, израда склоништа за смештај и боравак људства у свим временским условима); вршило се запречавање постављањем минских поља.

У књизи су хронолошки описани сви већи оружани инциденти током лета 1998. године, у којима су граничари нанели велике губитке терористима, при чему је заплењена огромна количина наоружања и опреме. У свакодневним борбама, 18. јула, наша војска је на Кошарама имала прве губитке у људству, када је погинуо војни полицајац из Нишког корпуса, да би убрзо потом, 4. августа 1998. године, погинуо један

граничар, док су тројица била рањена. Ови догађаји били су најавна појачаног интензитета терористичких акција које су кулминирале 30. септембра, када је погинуло пет војника и један подофицер из састава 78. извиђачке чете из Врања и 21. извиђачко-диверзантске чете из Ниша, јединица које су као појачање биле придодате 53. граничном батаљону. Колико је и сам терен био опасан потврдила је погибија подофицира и војника приликом превртања возила које је налетело на оштећење на путу, почетком марта 1999. године. Након завршетка борби, на место инцидента су излазили представници верификационе мисије ОЕБС-а. О њиховим увиђајима и подацима које су прикупљали аутор проговара као судионик јер је био официр за везу у батаљону. Верификаторе из земаља чланица НАТО-а описује као незаинтересоване за насиље које су спроводили терористи из тзв. ОВК. У атмосфери сталних напада терориста, 53. гранични батаљон је дочекао почетак НАТО агресије. На дан почетка напада, Димчевски је, као заменик команданта, обишао карауле где је затекао војнике и старешине чији је висок морал био гарант успеха одбране отаџбине.

Најважније сећање потпуковника Димчевског представљено је у трећем делу књиге, под насловом *Борбена дејства 53. граничног батаљона током НАТО*

агресије. Прве дане рата он проводи у обиласку положаја батаљона на граничној линији, када војницима и старешинама издаје наређења да се изместе на нове положаје, јер је запазио да је постојеће непријатељ открио. Радове је требало изводити ноћу и по магли уз максимални опрез, пошто се очекивао почетак општег напада. Центар одбране границе налазио се на рејону карауле Кошаре, дужине 7,1 километар од граничног камена Ц-2 до граничног камена Ц4 (Маја глава). У тренутку почетка копненог напада ту се налазило 130 бораца (115 војника граничара, 8 војника на минобацачима 82 mm из састава 125. моторизоване бригаде и 7 старешина – подофицира). У књизи су наведена њихова имена, уз пратеће коментаре о ангажовању током трајања агресије (погибија, рањавање, повређивање, одсуство због болести, формацијско премештање). Затим је приказан борбени распоред граничара у рејону карауле Кошаре уочи почетка напада, који су били подељени на борбене групе, од којих је прва била у рејону Шабанове ливаде, друга у рејону Раса кошаре, трећа у рејону Глава, четврта у рејону Маја глава и пета у рејону потока Гуша. Поред њих било је ангажовано одељење минобацача, смештено око 200 метара од објекта саме карауле заједно са митраљеским гнездом. Непријатељски план је био да помоћним снагама нападне

рејон карауле Морина како би извршио заваривање, а да правац главног удара буде рејон карауле Кошаре. Изненадним пешадијским пробојем требало је изградити мостобран преко којег би дошло до спајања терориста из правца Албаније са њиховим снагама у дубини Метохије, на правцу село Јуник–Дечани. Реализацијом овог плана у почетној фази копнене агресије, снаге Војске Југославије око Ђаковице биле би блокиране и одвојене од снага око Призрена. За извршење овог плана било је ангажовано између 1.000 и 2.000 терориста, што су биле скоро десет пута веће снаге од наше одбране. Из сећања војника Жељка Миљковића, Небојше Џамића, Владана Чкреба, Драгана Димитрова и Миленка Марића на 9. април 1999. године и почетак копненог напада на караулу Кошаре могуће је сагледати силину удара који се сручио на граничаре првог дана када су терористи успели да заузму стратешки важну тачку Раса кошаре са које се могао контролисати правац напада. У тим тренуцима Драгутин Димчевски преузима команду над 53. граничним батаљоном након рањавања његовог команданта Душана Шљиванчанина. О околностима његовог рањавања говоре сећања водника Бојана Павића, референта санитетске службе 53. граничног батаљона, потпоручника Петра Мишића, командира вода БОВ-а 52. артиљериј-

ско-ракетне бригаде ПВО из Ђаковице, као и посаде БОВ-а коју су чинили војници Жарко Стојковић, Марко Маринковић, Данило Крсмановић.

У хронологији борбених дејстава 53. граничног батаљона аутор прати дешавања на дневном нивоу у периоду трајања копненог напада на караулу Кошаре, од 9. априла до 14. јуна 1999. године. Записе из његовог ратног дневника прате кратке биографије сваког погинулог војника и старешине, мапе са приказима борби граничара са терористима, као и аутентичне фотографије које су настале током тих ратних дана. Једну од најтежих борби граничари су водили 11. априла на Васкрс, када су приликом покушаја заузимања стратешки важног виса Маја глава (гранични камен Ц-4) погинула три граничара из вода за интервенцију, на рејону одбране Опљаз. Живот су изгубили храбри водник Иван Васиљевић са своја три граничара, а у рејону одбране Шабанове ливаде један граничар. Три дана касније, 14. априла, приликом поновног покушаја освајања виса Маја глава погинуо је командир вода за интервенцију потпоручник Предраг Леовац. Смрт поштованог старешине изазвала је велику тугу међу граничарима. О овом тешком тренутку за јединицу сведоче у својим сећањима десетар Дејан Радојевић, водник Братислав Анђелковић, млађи водник Златко Костић, као и вод-

ник Саша Радојевић, заменик командира карауле Кошаре.

Командујући одбраном на Кошарама, Димчевски се сусретао са различитим изазовима, попут одлуке начелника пешадије Приштинског корпуса да се командно место његове јединице измести у рејон који није био безбедан, што није учињено. Након месец дана од почетка НАТО агресије међу његовим граничарима је дошло до опадања борбеног морала, што је нарочито било изражено код дела добровољаца или резервиста који су били послати као испомоћ на Кошаре. Готово после сваког напада Димчевски је обилазио положаје, разговарао са војницима и старешинама, указивао на уочене пропусте у инжињеријском уређењу и маскирању, на забрану кретања на положају, као и на задатак који им је био поверен. Током прве половине маја, готово сваког дана НАТО авијација је дејствовала по положајима граничара, након чега би уследила снажна артиљеријска ватра и стални покушаји пешадијског пробоја терориста тзв. ОВК. У сваком од тих напада неко од граничара је био рањен, а било је и погинулих. Посебна опасност се појавила након минирања делова одбрамбених линија, јер се дешавало да војници буду рањени њиховим активирањем. Пробој линија одбране које је држао 53. гранични батаљон остао је за непријатеља неостварен циљ до 14. јуна 1999.

године, када су се граничари повукли са својих положаја. У оквиру спровођења Кумановског споразума, 53. гранични батаљон се повукао заједно са јединицама 125. моторизоване бригаде. У колони која се повлачила налазио се и аутобус са око 50 војника који су преостали на караули Кошаре.

Своја сећања Димчевски завршава поглављем *Тако смо бранили границу*, где су наведени губици 53. граничног батаљона у борбама вођеним пре и током НАТО агресије. Године 1998. погинуло је 7 граничара, а рањено 10; до 24. марта 1999. погинула су 2 граничара, од 24. марта до 14. јуна погинуло је 16 граничара (од којих 12 на рејону карауле Кошаре), а рањено 67 (од којих 33 на рејону карауле Кошаре). Након повлачења са границе, 53. гранични батаљон је размештен у Брус, где је 28. фебруара 2000. године дочекао наредбу којом је расформиран и тако отишао у легенду.

Димчевски своја сећања завршава реченицом: „Повлачимо се непоразени, високо подигнутих глава, али са тугом и болом у срцу и души због погинулих хероја који остадоше да вечно чувају границу”.

Ратна сећања потпуковника Драгутина Димчевског представљају вредан историјски извор. Као старешина који је командовао одбраном на првој линији напада непријатеља, он наводи податке о бици на караули Кошаре из прве руке. После више од две деценије успео је да своје ратне дневнике, прикупљене информације, записе и фотографије систематизује у виду својих сећања. Читајући странице његове књиге Официри Војске Србије имаће пред собом пример старешине који је испунио задатак који му је поверен, при чему ће моћи да уче анализирајући његове одлуке. Историчарима ће ово штиво моћи да послужи за писање историје рата који је вођен на простору Косова и Метохије крајем 20. века. Такође, шира јавност добила је својеврсну споменицу у којој су записана имена војника и старешина 53. граничног батаљона Војске Југославије, који су својим херојством успели да сачувају част и име своје јединице. Водећи битку на Кошарама они су стали уз раме својим славним прецима, победницима са Цера, Колубаре и Солунског фронта.

др Предраг М. Вајагић